

وقتی شاه می میرد و شاهزادگان قیام می کنند!

تدبیر قائم مقام و پایان سلطنت نود روزه ظل السلطان

۱۴ فروردین ۱۳۹۶ ساعت ۰:۳۰

ظل السلطان حکمران تهران هنگامی که خبر وفات فتحعلی شاه را در اصفهان شنید با شاهزادگان و حکام ولایات مرکزی ایران و عده‌ای از درباریان که در تهران بودند، همدست و هم‌عهد شد و خود را پادشاه خواند و با عنوان‌های علی شاه و عادل شاه مدت ۹۰ روز سلطنت راند.

کافه تاریخ- کشکول

بر اثر انتشار خبر وفات فتحعلی شاه در پایتخت و اغلب ولایات ایران شاهزادگان به ادعای سلطنت برخاستند. در تهران شاهزاده علی شاه ظل السلطان پسر دهم فتحعلی شاه و در فارس حسینعلی میرزا فرمانفرما به کمک برادرش حسنعلی میرزا شجاع السلطنه هریک خود را پادشاه مستقل خواندند و سکه و خطبه به نام خود ضرب کردند. بقیه‌ی شاهزادگان نیز در حوزه‌های حکمرانی خود در انتخاب روش و طریقه‌ای که تبعیت آنان را نسبت به پادشاه وقت تعیین نماید، متحیر و سرگردان بودند و تا زمانی که محمد شاه به سعی و کوشش میرزا ابوالقاسم قائم‌مقام به سلطنت رسید، هرج و مرج و کشمکش میان طرفداران محمد شاه و برادران و اعمام وی در ایران مرکزی و جنوبی ادامه داشت.

ظل السلطان حکمران تهران هنگامی که خبر وفات فتحعلی شاه را در اصفهان شنید با شاهزادگان و حکام ولایات مرکزی ایران و عده‌ای از درباریان که در تهران بودند، همدست و هم‌عهد شد و خود را پادشاه خواند و با عنوان‌های علی شاه و عادل شاه مدت ۹۰ روز سلطنت راند. ظل السلطان بعد از اعلام سلطنت خود، دست به بذل و بخشش زد و عده‌ای از رنود و اوباش تهران را به نام سرباز به زور پول جمع‌آوری نمود و دسته‌های نظامی را که همراه فتحعلی شاه به اصفهان رفته بودند با فرماندهی آناه‌علینقی میرزا رکن الدوله پسر هشتم فتحعلی شاه به پایتخت احضار کرد. وی فرمان ظل السلطان را پذیرفت و با سپاه خود و کلیدی ذخایر اثنائیه سلطنتی به تهران آمد و ضمن خدمتگزاران، بازوبند فتحعلی شاه را که یکپارچه الماس موسوم به دریای نور و به وزن ۴۰ گرم بود، به ظل السلطان تسلیم کرد و از طرف او نامه‌هایی به حکام ولایات نوشت و آنان را به قبول امر و فرمان ظل فرا السلطان خواند و فرمان‌هایی نیز به نام و امضای ظل السلطان علی شاه به بعضی از ولایات صادر کرد.

چند روز پس از آن وقایع ظل السلطان یکی از محارم خود، محمد جعفر خان کاشی را به وزارت برگزید و رکن الدوله را برای ملاقات با محمد میرزا (ولیعهد فتحعلی شاه) به تبریز روانه ساخت و ضمناً نامه‌ای به محمد میرزا نوشت و او را به قبول سلطنت خویش دعوت و در آن نامه اظهار کرد که اگر محمد میرزا با مقصد وی موافقت کند، او را همچنان به ولیعهدی منصوب و حکمرانی تمامی آذربایجان را کماکان به او واگذار خواهد کرد.

از طرف دیگر محمد میرزا ولیعهد رسمی ایران که در زمان حیات پدرش عباس میرزا در غالب لشکرکشی‌های او شرکت داشت، در تبریز بود و پس از شنیدن خبر وفات فتحعلی شاه به کمک میرزا ابو القاسم قائم مقام فراهانی که یکی از رجال مبارز آن عهد به شمار می‌آمد و تربیت محمد میرزا را بر عهده داشت، در صدد جمع قوا برای تسخیر تهران و سرکوب کردن ظل السلطان و سایر مخالفین برآمد و چون دولت روسیه باطنا هواخواه سلطنت محمد میرزا بود، سفیر روس از تهران برای عرض تسلیت وفات شاه و تبریک سلطنت محمد میرزا به تبریز رفت و سفیر انگلیس نیز عازم تبریز گردید و چند تن از افسران انگلیسی را که دربار انگلستان

با هیئتی برای تعلیم و تربیت سپاه ایران فرستاده بود، با خود به آذربایجان برد. قائم مقام با تمهید مقدمه و بدون جنگ، ابتدا دو تن از برادران محمد میرزا یعنی جهانگیر میرزا و خسرو میرزا را در آذربایجان دستگیر و زندانی کرد. آنگاه از سپاهیانی که گرد آورده بود، یک دسته را به همراهی راولینسن از افسران انگلیس، قبلاً روانه تهران کرد و بقیه‌ی سپاه را برای حراست شاه در تبریز باقی گذاشت. دسته‌ی اول سپاه اعزامی از آذربایجان به محل سیادهن (تاکستان فعلی) در ۴۰ کیلومتری مغرب قزوین با پانزده هزار تن سپاه اعزامی ظل السلطان که به سرداری برادر خود امام ویردی میرزا ایلخانی برای تصرف زنجان و آذربایجان و تهدید محمد میرزا روانه کرده بود، روبرو شدند. پس از برخورد مختصری سپاه ظل السلطان مبدل به یأس گردید و در صدد پوزش و عذرخواهی و جلب محبت محمد میرزا برآمد. سرانجام محمد میرزا در اوایل رمضان سال ۱۲۵۰ هجری به همراهی قائم مقام و رجال دربار خود و سفرای روس و انگلستان به پایتخت وارد شد و روز ۱۴ آن ماه تاجگذاری کرد و سلطنت ۹۰ روزه ظل السلطان پایان یافت.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۳۵۷۲۸/لالسلطان-ظ-روزه-نود-سلطنت-پایان-مقام-قائم-تدبیر>